

ȘTEFAN MANASIA
Az elfelejtett gyémánt

Marin Sorescu, a született ironikus és parodista költő az 1989-es forradalom előtti korszak híressége volt (amikor a vers helyettesítette a társadalmi bírálatot). Marin Sorescu annak idején szívesen utazott külföldre, fesztiválokra, könyvvásárokra, barátkozott költőkkel, kritikusokkal, fordítókkal, célba véve a soha el nem ért Nobel-díj kiméráját. E gátlásokat ébresztő és csábító külföldön megkérdezték tőle: vannak-e még Romániában értékes költők? Marin Sorescu a kis bajusza alatt dűnnyögte, hogy nincsenek. Egyáltalán.

Ilyenformán képzelhetik, kedves magyar barátaim, milyen nehéz lehet nekem nemzedékem (román) íróiról jó szót szólnom. Mégis megteszem. A nemzedéket biológiai értelemben használom, kevésbé az irodalmiban. Nemrég így fogalmaztam: „Nem tartom magam (jóval) fiatalabbnak, mint Mihai Ignat (sz. 1967), Doina Ioanid, Marius Ianuș, Dumitru Crudu vagy Constantin Acosmei, ahogyan sem (jóval) öregebbnek, mint Dan Sociu, Claudiu Komartin, Vlad Moldovan, Andrei Doboș, Diana Geacă, M. Duțescu vagy Gabi Eftimie (sz. 1981). Hasonlóképpen jól érzem magam T. S. Khasis (sz. 1975) és Radu Vancu (sz. 1978) társaságában. Következésképpen elfogadom, hogy biológiai értelemben egy nemzedékhez tartozunk. És ugyanahhoz az irodalmi rajhoz. Hiszem, hogy velük a román irodalom hitelesebb hangját építjük, amely mentes a hivalkodástól, indultól, az ezópuzsi nyelvtől és a korábbi iskolák, nemzedékek nagy metaforáitól (amelyeket sokkal inkább megérintett az egyformán gondolkodás, a kommunizmus vírusa. És ugyanebben a zárójelben engedjék meg, hogy felidézzem baráti pengevéltásomat a költő Liviu Ioan Stoiciuval, aki arról beszélt, hogy mennyire szabadon szólhatott 1989 előtt. Azt kérdeztem tőle: akkor miért nem jelentkezik a költészetben a nemi kisebbség, a kábítószer használata például? Mert nem léteztek, vagy mert a cenzor ollója nemcsak a könyvek kéziratában, de a szerzők fejében is dolgozott; de attól még Liviu Ioan Stoiciu volt és maradt a nyolcvanas évek nemzedékének legnagyobb hatású költője, azon kevesek egyike, akiket megérintett a civil szellem).

És ez a hang nem egy földhöz, aszfalthoz ragadt szemlélet kifejezője, hanem érdeklődőbb, élőbb, aktívabb. Elmozdulás az emberi lélek művészi diskurzusa irányába. A költészetben nem a pompa, díszruha, hanem a haszonelvűség, célszerűség a fontos – szinte a sámánok énekének intenzitásával.

A 2000-es nemzedék két antológiája alapján – az egyik éppen ezt a címet viselte (a kritikus Marin Mincu

meghatározása szerint, aki feltétlen és elkötelezett híve az eszmének), a másik *Az antiutopisztikus költészet. A román költői kétezzesség antológiája (Poezia antiutopică. O antologie a douămiismului poetic românesc)* Daniel D. Marin gondozásában – alább a szóban forgó nemzedék költészetének négy jellemzőjét emelem ki:

– biografikus (mindössze a 2000-es raj jelentkezésével nem tudod követni konvencióinak irányát; amerikai könyvélmény; keresett és megelőlegezett effektusok – „magamról írok, mást nem tudok”); Khasisszal szólva a saját hátsó felüket rugdalják);

– erősen piszkosnak érzik magukat: a kétezzések nemzedéke a mindennapok sarában, szutykában úszik, nem rejtőznek álarc mögé, vörösén izzó írásmódjuk határozott szemrehányás a kommunizmusnak, a kilencvenes évek tévelygése, a dekrétumok (kb. a Ratkó gyerekek román megfelelői) kísértete által besározott világnak;

– jellemző rájuk az átok és jajgatás stilsztikája (istenkároklást és imát mondanék, de egy olyan világban élünk, amely egyre hitetlenebb az egy Adrian Urmanov minden igyekezete ellenére, az ő verseskötetét parafrázálva: reggeltől estig vetélnek és nem szülnek);

– (újban) szenttelen, laza, emberen túli iromány – állítólag azt jelzi, hogy egy újabb érzékenység, vagy pontosabban a hús, a gyilkosság, az erőszak iránti érzéketlenség érdekli őket. Olyan művek, mint a *Blank, A házasság férfi szépsége* vagy *A vörös polaroid szemek* vallanak erről (Vlad Moldovan, Diana Geacă, Gabi Eftimie verscímei).

És végül, de nem utolsósorban a hétköznapi látomásai, a költői szöveg epikumának rehabilitása, a költői eszközök ötvözése a prózáiró és a filmes eszközeivel (ismerjük be, nem véletlenül kifinomultabb, fejlettebb, jobban tapad a vásárló-fizető nagyközönséghez).

Az esetleges három-négy hiánnyal és három-négy túlértékeléssel ajánlom Marin Mincu és Daniel D. Marin antológiáit mindenkinek, aki olvasni, érteni, és még inkább, aki fordítani akarja a mai román költészetet. Ha a román film kérdezetlenül is bizonyított fesztiválokra és nemzetközi díjakkal, ha a mai prózáirók egyre aktívabbak az európai piacokon is, a költészet elfeledett gyémánt marad Transvaal bányáiban, amely várja, hogy értő kezek napvilágra hozzák.

Szabó Zsolt fordítása

Ștefan Manasia költő, kötetei: *Amazon și alte poeme (Amazonas és más költemények – 2003), cînd TU vii. etica grunge (amikor TE jössz, az etika győz – 2005) și cartea micilor invazii (a kis inváziók könyve – 2008)*. 2003-tól a kolozsvári Tribuna, a legjelentősebb erdélyi román kulturális lap szerkesztője, az irodalmi rovatot szervezi. Kezdeményezője a fiatal román és magyar írók egyesülete, a kolozsvári Thoreau unokája Olvasó Klubjának. Versei fordításban francia, magyar és német lapokban és antológiákban jelentek meg.